

SAMENVATTING EN CONCLUSIES

Boendermaker, M., J. Snippe, A. Kruize, B. Bieleman (2015)

Kansen met beleid. Beleidsreconstructie en evaluatiekader modernisering kansspelbeleid. WODC / St. INTRAVAL, Den Haag/ Groningen-Rotterdam.

Hieronder worden aan de hand van de onderzoeksvragen puntsgewijs de samenvatting en conclusies van ons onderzoek naar de modernisering van het kansspelbeleid besproken. Ons onderzoek in opdracht van het WODC van het ministerie van Veiligheid en Justitie heeft allereerst tot doel de beleidstheorie van de voorgenomen modernisering van het kansspelbeleid te reconstrueren. Vervolgens dient op basis hiervan een evaluatiekader te worden opgesteld waarmee de uitvoeringspraktijk en de doelbereiking van het gewijzigde kansspelbeleid geëvalueerd kan worden.

De modernisering van het kansspelbeleid vindt onder meer plaats, omdat het kabinet een meer open vergunningstelsel beoogt waarin op de verschillende deelmarkten waar mogelijk meerdere aanbieders opereren. Daarnaast is er het groeiende aanbod van kansspelen via internet. Een attractief legaal aanbod van online kansspelen in combinatie met strenge regelgeving en strikt toezicht zou het illegale spelen kunnen doen afnemen.

Voor het reconstrueren van de veronderstelde werking van het gemoderniseerde kansspelbeleid hebben we relevante documenten en beleidsstukken verzameld en bestudeerd. Tevens zijn met in totaal 17 vertegenwoordigers van betrokken instellingen interviews gehouden over de beleidsdoelstellingen van de modernisering van de kansspelen, de voorgenomen maatregelen en de veronderstelde werkzame mechanismen om die te behalen. Om de modernisering van het kansspelbeleid te monitoren hebben we de beleidstheorie omgezet in concrete en meetbare indicatoren. De eerste bevindingen uit de reconstructie van de beleidstheorie en het evaluatiekader hebben we voorgelegd aan een groep van negen deskundigen tijdens een expertmeeting en met hen besproken. Ten slotte hebben we op basis van de verzamelde informatie dit rapport opgesteld.

1. Beleidstheorie

De honderdduizenden Nederlanders die gebruik maken van het illegale online kansspelaanbod spelen onveilig, onbeschermd en eerlijk spel is niet gegarandeerd. De doelstellingen van het kansspelbeleid - bestrijden van kansspelverslaving en fraude en overige criminaliteit en beschermen van consumentenbelangen - staan daardoor onder druk. De voorgenomen modernisering van het kansspelbeleid moet bijdragen aan het voorkomen dan wel verminderen van deze problemen door maatregelen te treffen die zijn gericht op het gedrag van spelers en aanbieders. Kanalisatie is daarbij van groot belang: aanbieders en spelers moeten verleid worden gebruik te maken van het

vergunde, door de overheid gereguleerde deel van de markt voor kansspelen. Dat speelt vooral een voorname rol bij de regulering van de online kansspelen. Het doel daarbij is een kanalisatiegraad van 80% te halen.

De beoogde modernisering van het kansspelbeleid start met de legalisering van het online aanbod. Daarnaast beoogt het kabinet een herinrichting van het casinoregime en een herijking van het loterijstelsel. Het kabinet is van mening dat het organiseren van kansspelen geen overheidstaak is. Het bereiken van de doelstellingen kan volgens haar ook in een markt waar door concurrentie een attractief aanbod van kansspelen bestaat, mits de voorwaarden strikt zijn en het toezicht stevig. Tevens dient het beleid te worden herzien in het kader van de Europese eis voor horizontale consistentie.

Doelstellingen modernisering kansspelbeleid

- *Wat beoogt de wetgever met de modernisering van het kansspelbeleid? Welke doelstellingen moeten worden bereikt?*

- De maatregelen in zowel het huidige kansspelbeleid als het beoogde gemoderniseerde kansspelbeleid zijn erop gericht de einddoelen te bereiken door enerzijds kansspelverslaving en fraude en overige criminaliteit te bestrijden en anderzijds consumentenbescherming te bevorderen.
- Met het formuleren van deze drie doelstellingen wordt impliciet verondersteld dat de kansspelmarkt zónder bemoeienis van de overheid zal leiden tot een verhoogd risico op toename van het aantal kansspelverslaafden, frauduleuze en criminele praktijken en het schaden van consumentenbelangen.

Maatregelen en mechanismen

- *Wat zijn de veronderstelde doel-middel relaties (mechanismen) waarmee de gewenste doelen worden gerealiseerd?*

De vraag is welke factoren in het gedrag van aanbieders en spelers leiden tot kansspelverslaving, fraude en overige criminaliteit en het schaden van consumentenbelangen en op welke wijze wordt verwacht dat de beoogde maatregelen ingrijpen op het gedrag van spelers en aanbieders om deze problemen om te buigen in de richting van de gewenste uitkomsten.

Kanalisatie

Kanalisatie vormt het scharnierpunt van het kansspelbeleid: alleen wanneer spelers en aanbieders gebruik maken van het gereguleerde deel van de kansspelmarkt, heeft de overheid de kans invloed uit te oefenen op het gedrag van spelers en aanbieders. Het beoogde beleid kent verschillende maatregelen gericht op het bevorderen van kanalisatie.

- Vergunde aanbieders mogen onder voorwaarden wervings- en reclame-uitingen gebruiken om consumenten te wijzen op hun aanbod.

- Om de concurrentiepositie van vergunde aanbieders van kansspelen op afstand te versterken wordt een kansspelbelasting van 20% voorgesteld voor legale online kansspelen.
- Het vergunningstelsel biedt ruimte om een gevarieerd spelaanbod te creëren, afgestemd op de actuele behoefte van spelers.
- Door toezicht op het illegale aanbod wordt het (blijven) opereren buiten het gereguleerde aanbod onaantrekkelijker en risicovoller voor spelers en aanbieders.

Kansspelverslaving

Eén van de veronderstellingen van zowel het huidige als het beoogde beleid is dat de beschikbaarheid van kansspelen leidt tot verhoogd risico op kansspelverslaving. De risico's op kansspelverslaving verschillen per type spel: casinospelen en speelautomaten (zowel landgebonden als op afstand) brengen een groter risico op verslaving met zich mee dan loterijen en sportweddenschappen.

- Om kansspelverslaving te voorkomen dient het gedrag van aanbieders en spelers dusdanig te worden beïnvloed dat zij verantwoord speelgedrag vertonen, waarmee de kans op het optreden van verslavingsrisico's wordt verkleind.
- Om verantwoord speelgedrag te bevorderen krijgen de vergunninghouders een zorgplicht, die in grote lijnen bestaat uit het informeren van spelers over de risico's van kansspelverslaving, het monitoren van speelgedrag en, indien nodig, interveniëren om te voorkomen dat een speler risicovol gedrag ontwikkelt. In het uiterste geval worden spelers uitgesloten om aan kansspelen deel te nemen en doorverwezen naar zorg.
- Vergunninghouders dienen hun verslavingspreventiebeleid te overleggen aan de KSA. Dit preventiebeleid dient te zijn afgestemd met de verslavingszorg.
- In het geval van online kansspelen moeten spelers voordat zij kunnen deelnemen een profiel aanmaken, waarin zij vooraf de grenzen van hun spelersgedrag vaststellen. Het gaat daarbij in ieder geval om de frequentie van deelname aan het kansspel en de maximale speellimiet. De gedachte is dat de speler daarmee zelf nadenkt over zijn speelgedrag, zelf zijn grenzen bepaalt en daar controle over heeft.

Fraude en overige criminaliteit

Vanwege de soms grote sommen geld die in kansspelen rondgaan, is de kansspelmarkt gevoelig voor sommige vormen van criminaliteit. In het geval van online kansspelen worden deze risico's bovendien vergroot door het ontbreken van fysiek contact tussen speler en aanbieder. Tegelijkertijd bieden kansspelen op afstand goede mogelijkheden om verdachte transactie te onderkennen en te volgen.

- De identiteit van een speler dient met een geldig identiteitsbewijs te worden vastgesteld. Bij kansspelen op afstand dient de speler bovendien een bedrag over te maken vanaf zijn betaalrekening naar zijn speelrekening. Zo wordt aangesloten bij een eerdere identificatie en verificatie van de speler door de betaaldienstverlener.
- De vergunninghouder moet alle transacties met spelers inzichtelijk registreren en beschikbaar stellen aan toezichthouders (onder meer de Kansspelautoriteit (KSA) en de Belastingdienst) via een controledatabank.
- Aanbieders moeten beschikken over middelen om verdachte patronen op te sporen.

- Om indringing vanuit het criminele circuit te voorkomen dienen vergunning-aanvragers uitgebreid te worden gescreend. Bovendien dienen zij een beleid te voeren met betrekking tot de waarborging van de betrouwbaarheid van hun medewerkers.

Consumentenbescherming

De kansspelmarkt is gevoelig voor misleiding, bedrog en misbruik van persoonsgegevens. Het wetsvoorstel beoogt deze risico's te verkleinen en het mogelijk te maken voor consumenten om te spelen bij betrouwbare en transparant opererende aanbieders.

- Spelers moeten door de vergunninghouder worden geïnformeerd over de identiteit van de vergunninghouder, het spel, de betaling en de winkansen en waar de speler zijn recht kan halen.
- Kwetsbare personen moeten worden beschermd. Minderjarigen zijn uitgesloten van deelname.
- Spelerstegoeden en eerlijk spel moeten zijn gegarandeerd en misleidende reclame is niet toegestaan.

Mechanismen

In de beleidsreconstructie wordt duidelijk op welke wijze wordt verwacht dat de beoogde maatregelen ingrijpen op het gedrag van spelers en aanbieders om de gewenste kanalisatie te realiseren, kansspelverslaving te voorkomen, fraude en overige criminaliteit tegen te gaan en consumentenbescherming te bevorderen.

- Het verleiden van spelers en aanbieders om te kiezen voor het vergunde aanbod vormt het belangrijkste mechanisme voor het bereiken van kanalisatie. Spelers kunnen hiertoe worden verleid door middel van reclame-uitingen en een gevarieerd, attractief aanbod. Dit geldt niet alleen voor deelnemers aan online kansspelen, maar eveneens voor landgebonden casinospelen en loterijen.
- Ook bij aanbieders speelt het verleidingsmechanisme een rol: aanbieders worden verleid te kiezen voor een vergund aanbod door het (onder voorwaarden) toestaan van reclame-uitingen en door het actief bestrijden van illegaal aanbod.
- Bij het voorkomen van kansspelverslaving spelen drie categorieën van mechanismen een rol: het informeren van spelers, het vergroten van zelfbewustzijn en het beperken van speelmogelijkheden of geheel uitsluiten van spelers wanneer het speelgedrag daartoe aanleiding geeft. Deze mechanismen zijn zowel van toepassing op de markt voor online kansspelen als bij casino's en speelautomaathallen. Gezien het geringe risico op kansspelverslaving bij loterijen gelden deze mechanismen niet voor deze sector.
- Het bestrijden van fraude en overige criminaliteit vindt plaats door de mogelijkheden van spelers om kansspelen te misbruiken te beperken en hun pakkans te verhogen. Het beperken van mogelijkheden voor fraude en overige criminaliteit wordt bewerkstelligd door maatregelen die zijn gericht op het vaststellen en verifiëren van de identiteit van spelers en het uitsluiten van verdachte spelers. Ook deze mechanismen zijn alleen van toepassing op de markt voor online kansspelen, casino's en speelautomaathallen en niet voor loterijen.

- Het beschermen van consumentenbelangen speelt in alle sectoren van het kansspelbeleid. De mechanismen die daarbij een rol spelen zijn informeren van spelers (door aanbieders), waardoor spelers in staat worden gesteld een goede keuze te maken tussen de verschillende aanbieders en het uitsluiten van minderjarige spelers van deelname aan kansspelen. Het derde mechanisme is dat spelers garanties worden geboden over een betrouwbare en veilige speelomgeving door onder meer het waarborgen van spelerstegoeden en het beschermen van persoonsgegevens.

Beoordeling beleidstheorie

- *Is de beleidstheorie realistisch? Zijn de doelen en doelgroepen voldoende geëxpliciteerd? Zijn de veronderstelde causale relaties (mechanismen) logisch? Welke randvoorwaarden zijn van invloed op de veronderstelde werking van het beleid? Zijn er (ongewenste) neveneffecten te verwachten?*

- De regulering van de online kansspelen is het meest uitgewerkte onderdeel van de modernisering van de kansspelmarkt. Dit is tevens het onderdeel dat naar verwachting als eerste in werking zal treden.
- De maatregelen voor de regulering van de online kansspelen zijn vaak concreet, expliciet uitgewerkt voor aanbieders en spelers en gerelateerd aan de drie klassieke doelstellingen van het kansspelbeleid. In sommige gevallen wordt verwezen naar lagere regelgeving waarin de details verder zullen worden uitgewerkt en toegelicht.
- De voorgestelde maatregelen voor herinrichting van het casinoregime en de herijking van het loterijstelsel zijn in de beleidstukken minder uitvoerig en expliciet uitgewerkt.

Doelgroepen

- De doelgroep probleemspelers krijgt bijzondere aandacht in het beleid. Probleemspelers kunnen zich zelf uitsluiten of dienen door aanbieders wanneer zij onverantwoord blijven spelen te worden uitgesloten en geregistreerd in een centraal register (CRUKS).
- Afgezien van het weren van minderjarigen en een preventiebeleid gericht op jongvolwassenen tot 24 jaar worden in de beleidsstukken geen concrete maatregelen vermeld gericht op het beschermen van overige kwetsbare groepen. In interviews zijn ook personen met een licht verstandelijke beperking genoemd. Het kansspelbeleid is daar niet duidelijk over. In de praktijk zal het vaak lastig zijn andere kwetsbare doelgroepen te onderscheiden.

Sterke kanten en kwetsbaarheden

In de reconstructie van de beleidstheorie zijn de sterke kanten en kwetsbaarheden van het beleid blootgelegd.

- De beoogde kanalisatie kan in de praktijk worden versterkt door het optreden van een zelfreïnigend effect. Aanbieders met een vergunning zullen er op gebrand zijn misstanden en illegaal aanbod te melden.

- Zowel bij het voorkomen van kansspelverslaving als bij het beschermen van consumenten kan er sprake zijn van zelfregulering van de kansspelmarkt. Aanbieders hebben belang bij een goede reputatie. Het schaden van consumentenbelangen en problematisch speelgedrag van klanten kan aanzienlijke reputatieschade met zich meebrengen.
- Aanbieders van online en landgebonden kansspelen hebben een actieve zorgplicht. In andere landen gaat de zorgplicht minder ver. Een complicatie is dat veel probleemspelers ontkennen dat zij kampen met een gokprobleem.
- Spelers die via het CRUKS worden uitgesloten van deelname aan kansspelen kunnen hun toevlucht zoeken in het illegale aanbod.
- Het detecteren van risico- en probleemspelers aan de hand van bepaalde patronen of veranderingen in iemands spel die kunnen duiden op risicovol speelgedrag is gecompliceerd. Hiervoor ontbreken duidelijke richtlijnen.
- Het weren van probleemspelers leidt volgens enkele geïnterviewden tot een tegenstrijdige prikkel bij aanbieders. Van aanbieders wordt verwacht dat zij problematische spelers actief weren, terwijl juist deze spelers een grote omzet genereren. Verschillende maatregelen voor het voorkomen van kansspelverslaving, het voorkomen van fraude en overige criminaliteit en het beschermen van consumentenbelangen werpen drempels op voor spelers en aanbieders, waardoor ze op gespannen voet staan met de kanalisatiedoelstelling.

Randvoorwaarden

Bij de beleidsreconstructie zijn verschillende contextuele factoren benoemd die van invloed zullen zijn op de werking van de mechanismen. Pas nadat de beleidskeuzes definitief zijn gemaakt en interviews met betrokkenen zijn gehouden over de uitvoering ervan, kan worden nagegaan welke contextvariabelen hierbij daadwerkelijk een rol hebben gespeeld en hoe groot of klein die rol is geweest.

- Een noodzakelijke voorwaarde voor een effectief kansspelbeleid is het toezicht op de naleving van de vergunningsvoorwaarden. De effectiviteit van de maatregelen zal groter zijn naarmate de KSA beter in staat is toezicht uit te oefenen op de vergunningsvoorwaarden, onder meer door toegang tot relevante onderdelen van de bedrijfsvoering en het spelsysteem.
- Voor het bereiken van de beoogde kanalisatie is het bovendien van belang dat het illegale aanbod actief wordt bestreden.
- Noodzakelijk voorwaarde voor effectieve werking van het CRUKS is een landelijke dekking van dit registratiesysteem en een sluitend controlesysteem, ook tussen verschillende segmenten en vergunninghouders.
- Een belangrijke beïnvloedende variabele voor de effectiviteit van het informeren van spelers is de dosering en timing van de informatie en de mate waarin de informatie is afgestemd op het niveau van de speler.
- Voorwaarde om spelers te kunnen aanspreken op risicovol gedrag is dat er richtlijnen beschikbaar zijn op basis waarvan risicovol speelgedrag herkend kan worden. Op dit moment zijn geen objectieve indicatoren voor problematisch speelgedrag bekend. Vergunninghouders dienen van individuele spelers wel signalen op te vangen die kunnen wijzen op problematisch speelgedrag. Hierbij

gaat het onder meer om frequente verhogingen of overschrijdingen van de limieten in het spelersprofiel, ontwikkelingen in speelfrequentie, speelduur en inzetgedrag en om onheuse bejegening van medespelers dan wel medewerkers van de vergunninghouder.

- Voor het tegengaan van fraude en overige criminaliteit door het registreren en analyseren van transacties is het van belang dat personeel van kansspelaanbieders kennis hebben over het herkennen van verdachte transacties.

Neveneffecten

De belangrijkste mogelijke neveneffecten zijn substitutie tussen het landgebonden en online aanbod, een toenemende vraag door een breder, attractiever aanbod en meer reclameactiviteiten en wellicht banenverlies bij het landgebonden aanbod.

- Afdrachten aan goede doelen en sport worden beschouwd als een positief neveneffect van het kansspelbeleid. De huidige vergunninghouders, met name de loterijen, vrezen voor een substitutie tussen het landgebonden en online aanbod van kansspelen. Ook de goede doelen geven aan te vrezen dat hun inkomsten zullen afnemen. Uit onderzoek naar substitutie tussen het landgebonden en online aanbod blijkt dat dit effect niet kan worden aangetoond, maar ook niet kan worden uitgesloten.
- Goede regulering vereist dat het legale kansspelaanbod dermate attractief is dat spelers geen behoefte hebben om gebruik te maken van sites van illegale aanbieders. Legale aanbieders zullen consumenten moeten verleiden gebruik te maken van hun aanbod. De kans bestaat dat prikkels door een attractiever aanbod en reclame- en wervingsactiviteiten van vergunninghouders zullen leiden tot een grotere deelname aan kansspelen.
- Met name geïnterviewde vertegenwoordigers van de landgebonden aanbieders verwachten dat de regulering van het online aanbod van kansspelen zal leiden tot een terugloop van bezoekers aan speelautomatenhallen en Holland Casino en minder werkgelegenheid bij deze aanbieders. Zij wijzen hierbij vooral op het verschil in kansspelbelasting. Bij landgebonden kansspelen bedraagt de kansspelbelasting 29%, terwijl dat voor de aanbieders van online gokspellen 20% zal zijn. Online aanbieders kunnen daardoor hogere winstkansen bieden, waarmee zij voor spelers attractiever zijn.

Impliciet doel

Het heffen van kansspelbelasting staat niet ten dienste van één van de drie doelstellingen van het beleid. De financiële revenuen zijn volgens diverse geïnterviewden voor de overheid mede een reden de online kansspelen te legaliseren en Holland Casino te privatiseren. Anderzijds wordt opgemerkt dat het heffen van kansspelbelasting geen doelstelling van het beleid is, maar inherent is aan het Nederlandse belastingstelsel waarbij op economische activiteiten belasting wordt geheven. Het heffen van kansspelbelasting op online kansspelen vormt een drempel voor het realiseren van een optimale kanalisatiegraad.

- De verwachting is dat een kanalisatiegraad van 80% kan worden gehaald bij een kansspelbelasting van ongeveer 20%. Naarmate het belastingtarief hoger is, zal het

lastiger worden deze gewenste kanalisatie te halen is de verwachting van deskundigen.

- Bij een kanalisatie van 80% speelt 20% van de deelnemers aan online kansspelen nog altijd onveilig, onbeschermd en is eerlijk spel voor hen niet gegarandeerd.
- De verlaging van het afdrachtpercentage van 50% naar 40% kan de aanbieders de mogelijkheid bieden om een meer passend en attractief aanbod voor de consument te ontwikkelen.
- Met de goede doelen loterijen (Nationale Postcode Loterij, BankGiro Loterij, Vriendenloterij) is afgesproken dat een verlaging van het afdrachtpercentage niet ten koste zal gaan van de nominale afdrachten.

2. Evaluatiekader

Het evaluatiekader dient in beeld te brengen welke indicatoren en de daarbij behorende gegevens moeten worden verzameld om de belangrijkste onderdelen uit de beleidstheorie te kunnen evalueren. Het gaat hierbij vooral om de uitvoeringspraktijk en de doelbereiking van het vernieuwde kansspelbeleid, voorafgegaan door een nulmeting.

Indicatoren voor beoordeling uitvoeringspraktijk en doelbereiking

- *Welke indicatoren zijn relevant om de uitvoeringspraktijk van het kansspelbeleid te beoordelen?*
- *Welke indicatoren zijn relevant om de doelbereiking van het kansspelbeleid te beoordelen?*

- In de reconstructie van de beleidstheorie is aangegeven welke beoogde beleidsmaatregelen zouden moeten leiden tot het waarborgen van de doelstellingen van het beleid. Vervolgens is bij het opstellen van het evaluatiekader nagegaan welke informatie moet worden verzameld om vast te stellen of de beoogde maatregelen van het gemoderniseerde kansspelbeleid worden uitgevoerd en of de drie doelstellingen van het kansspelbeleid worden gerealiseerd. Het evaluatiekader vormt de vertaling van de beleidstheorie naar concrete en meetbare indicatoren.
- Per doelstelling is nagegaan welke maatregelen moeten worden uitgevoerd. Deze maatregelen zijn vervolgens omgezet in concrete en meetbare indicatoren.
- Aangezien de maatregelen per deelmarkt verschillen en de verschillende onderdelen gefaseerd worden ingevoerd, is een onderscheid gemaakt naar indicatoren voor kansspelen op afstand, casinospelen, speelautomaten en loterijen. Voor elke deelmarkt is een apart kader opgesteld.
- Bij het opstellen van de indicatoren is een onderscheid gemaakt in input-, proces- en uitkomstindicatoren.
- Met de proces-indicatoren worden kanalisatie en substitutie gemeten. Het betreft de volgende indicatoren: deelname aan legale en illegale kansspelen (kanalisatie); deelname aan legale en illegale kansspelen op afstand (kanalisatie); spelers die overstappen van het landgebonden aanbod naar het online aanbod en vice versa

(substitutie); spelers die overstappen van illegaal naar legaal aanbod en vice versa (kanalisatie); spelers die overstappen van het aanbod op de ene deelmarkt naar het aanbod op een andere deelmarkt (substitutie); nieuwe spelers (kanalisatie).

- Veel spelers maken gebruik van zowel het landgebonden als het online aanbod. Op basis van onder meer speelduur en –inzet kan, wanneer er vervolgmetingen beschikbaar zijn van de bevolkingsenquête, worden nagegaan in hoeverre er sprake is van substitutie tussen het online en landgebonden aanbod.
- Voor het beoordelen van de doelbereiking van het kansspelbeleid zijn de volgende indicatoren opgesteld:
 - voorkomen kansspelverslaving: deelname aan kansspelen naar soort speler en contacten hulpverlening vanwege kansspelverslaving;
 - tegengaan fraude en overige criminaliteit: geconstateerde verdachte transacties;
 - overige vormen consumentenbescherming: vergunninghouders die zich niet houden aan consumentenbescherming; attractiviteit van het aanbod van kansspelen.
- Opgemerkt dient te worden dat in het evaluatiekader rekening moet worden gehouden met de uitwerking in de lagere regelgeving die nog moet plaatsvinden. Naar aanleiding van de uitwerking kunnen nog indicatoren worden toegevoegd aan het evaluatiekader.

Metten van indicatoren en gegevens

- *Hoe kunnen deze indicatoren op een verantwoorde manier worden gemeten? Welke gegevensbronnen en methoden van dataverzameling zijn daarvoor nodig? Is er enige zekerheid dat deze databronnen (ook) in de toekomst beschikbaar zijn?*
- *Op welke wijze dienen de indicatoren te worden gemeten?*
- *Zijn de gegevens beschikbaar en zo ja zijn die gegevens valide, betrouwbaar, volledig en actueel?*

- De belangrijkste bronnen voor het aanleveren van de gegevens behorende bij de indicatoren zijn de (jaarverslagen van de) vergunde aanbieders, de KSA en de bevolkingsenquête.
- De KSA is momenteel, in overleg met het ministerie van Veiligheid en Justitie, bezig te bepalen over welke gegevens van aanbieders de KSA moet kunnen beschikken. Hierdoor is het nog niet mogelijk om aan te geven wat de kwaliteit van deze gegevens zal zijn. De lijst met gegevens die volgens ons dienen te worden aangeleverd door de KSA kan aan haar worden voorgelegd. Zij kan dan bij het bepalen van de gegevens die ze wil gaan vastleggen hiermee rekening houden.
- Aangezien de modernisering nog niet in werking is getreden zijn er nog geen vergunde aanbieders van kansspelen op afstand. Om toch inzicht te krijgen in de mogelijkheden, zijn enkele websites en jaarverslagen bestudeerd en geanalyseerd. Hieruit blijkt dat al diverse gegevens worden vastgelegd die relevant zijn voor het meten van de indicatoren. Een groot deel van de gegevens die betrekking hebben op het informeren van spelers staat op de website. Het verzamelen van deze gegevens is derhalve mogelijk door de websites van de op dat moment vergunde

aanbieders te analyseren. De overige gegevens moeten worden opgevraagd bij de desbetreffende aanbieders.

- Hetzelfde geldt voor de exploitanten van speelcasino's. Op dit moment is Holland Casino de enige vergunde exploitant. Aan de hand van haar website en jaarverslag is nagegaan wat zij allemaal al vastlegt. Hieruit blijkt dat diverse gegevens op een goede manier worden geregistreerd. Indien ook de toekomstige exploitanten van speelcasino's al deze gegevens gaan vastleggen kan de kwaliteit van de gegevens voor de input-indicatoren voor een groot deel als goed worden beoordeeld.
- Concluderend kan worden gesteld dat van een deel van de gegevens nog niet duidelijk is wat de kwaliteit is, omdat deze nog niet beschikbaar zijn c.q. nog niet worden vastgelegd. De kwaliteit van de gegevens die al wel worden vastgelegd is in het algemeen goed en bruikbaar.

Nulmeting

- *Welke indicatoren dienen in een nulmeting te worden gemeten?*
- *Hoe kunnen waar mogelijk tijdsreeksen worden gecreëerd met onderzoeksgegevens uit 2005 en 2011?*

- Voor de inwerkingtreding van de wetgeving wordt een nulmeting uitgevoerd die de uitgangssituatie in kaart brengt. De indicatoren die in ieder geval in de nulmeting moeten worden meegenomen zijn: deelname aan kansspelen naar soort speler en soort kansspel; contacten hulpverlening vanwege kansspelverslaving; geconstateerde verdachte transacties; vergunninghouders die zich niet houden aan consumentenbescherming; en attractiviteit van het aanbod van kansspelen.
- Het is van belang om eveneens de deelname aan en het aanbod van illegale kansspelen mee te nemen in de nulmeting.
- Tevens kunnen de al beschikbare gegevens voor het meten van de overige indicatoren worden opgevraagd.
- De indicatoren die betrekking hebben op deelname aan kansspelen en kansspelverslaving worden gemeten met gegevens uit de bevolkingsenquête en jaarverslagen van aanbieders. De uitvoering van de bevolkingsenquête zal op dezelfde wijze gebeuren als in 2005 en 2011, waardoor vergelijkingen mogelijk zijn. Wel zullen enkele vragen worden toegevoegd die nodig zijn voor het meten van de indicatoren opgenomen in het evaluatiekader.